ZER

BIZKAITARRAI
BIZKAIERAZ
13 n. ZENBAKIA

IRAILLA
— 1978 —

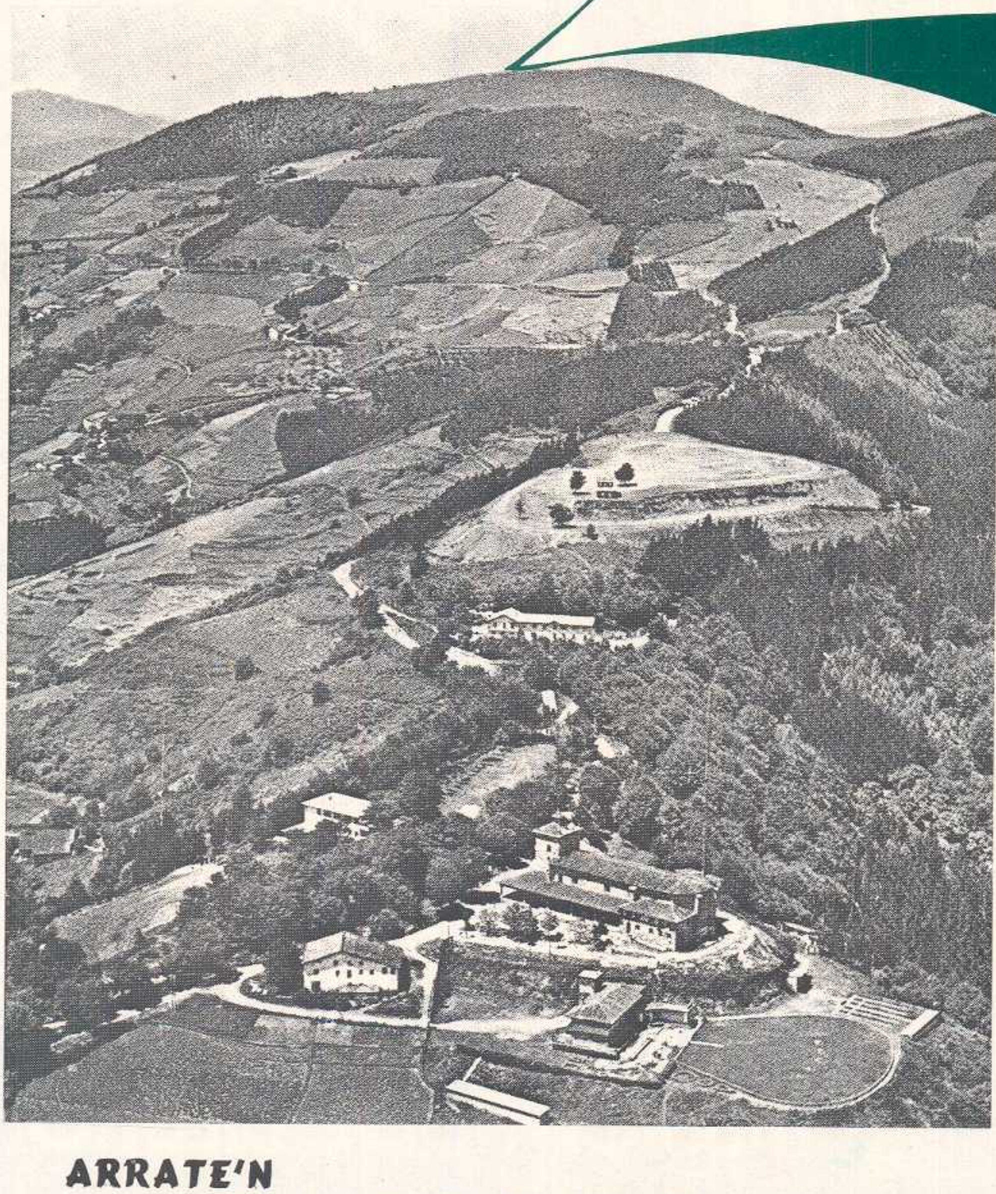

ARRATE'N
PELI ALDAZABAL'EN GOMUTAZ
UMEEN IDATZ-SARIKETEA
(URRILLEAN)

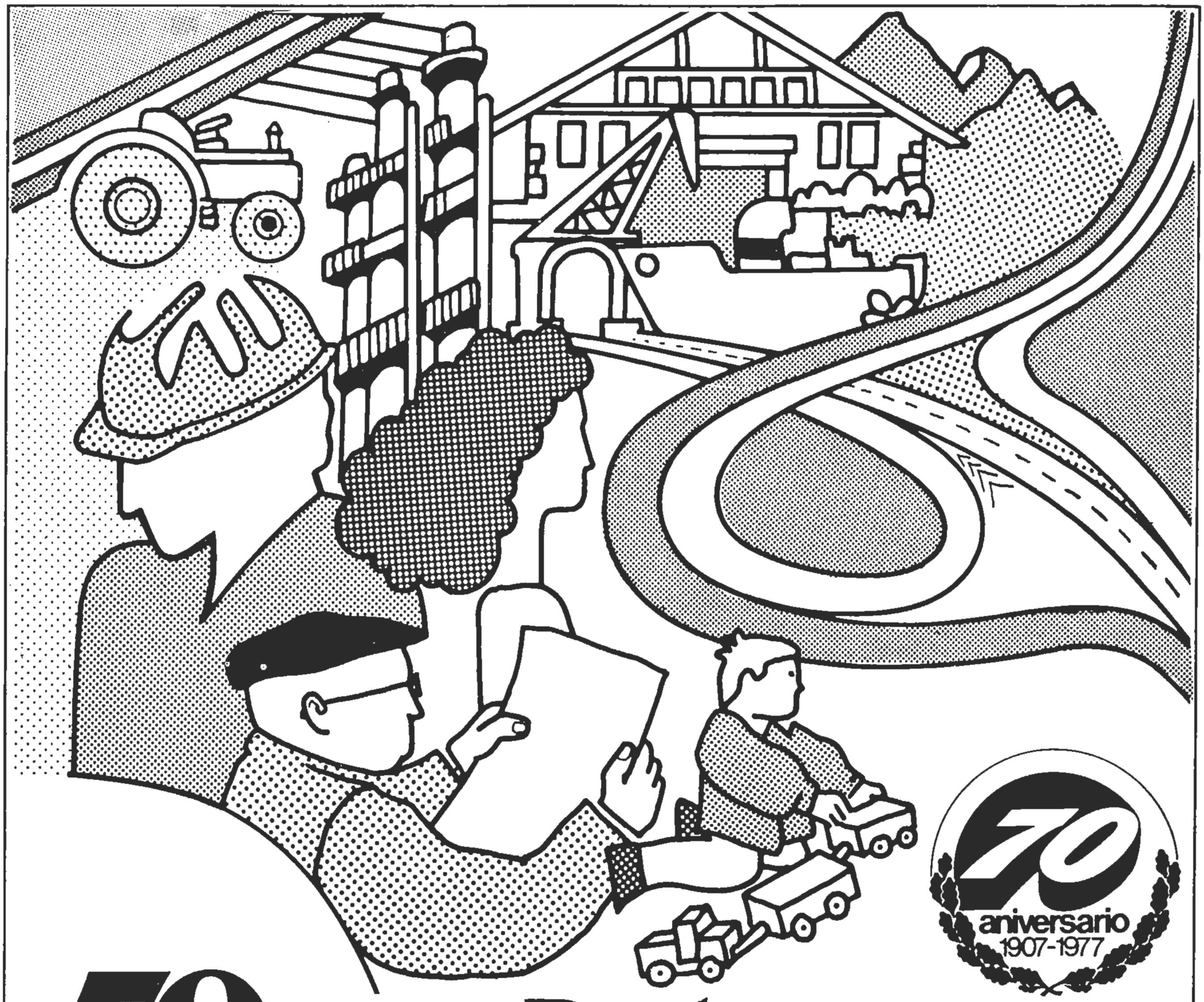

70 urte Bizkaiari laguntzen

CAJA DE AHORROS
MUNICIPAL DE BILBAO
ONDO ERANTZUTEN DAU

EUSKEREA TA BATASUNA

OPORRETIK LANERA.—Udako atseden-aldia, batzuntzat luzea, baste batzuntzat laburragoa eta askorentzat ames utsean geratua, igaro jaku eta lanaldi luze batera sartzeko gertu gagoz.

Ez gaitu lanak ainbaste ikaratzen, baiña lanaren inguruan sortuko diran eztabaidak eta goraberak geiago samintzen gaitue.

Eta lanaldi barri onetan olako goraberak ugari izango diralako ustea daukagu.

Dana dala, ez dago beste biderik, uretara sartu eta uger eginbearra baiño.

* * *

EUSKEREAREN ALDE.—Lanaldi luze onetan, arlo on bat beintzat, euskerearen arloa izango da. Ezertxu irabazi barik egin bearko doguna. Beste lan batzutan ateraten dogun irabazi apurretik geuk emonda egin bearko dogun lana.

Baiña maite dogu euskerea, askok uste dauan baiño geiago maite be, eta lan onetan jarraituko dogu arnaseak laguntzen dauskun artean.

Ez gara euskerearen maitale bakarrak, ez. Baiña beste batzuk lanak geiago balio dau. Euskereak biziteko emoten dautse eta baten batzui ondo biziteko beste be bai. Zorionekoak dirala esan bearko dogu.

* * *

LENENGO EKIÑALDIA.—Arlo onetan izango dogun lenengo ekiñaldia Bergara'ko Batzarra izango da.

Batzar au Euskaltzaindia'k eratua da eta «VIII.BILTZARRA» deritxo.

«Siadeco»k eratuta, eritxi-batzea be egin dabe. Euskera batua noraiño zabaldu dan jakiteko.

«Txostenak» be artzen ditue, bagillaren amaia baiño lenago eroanak ba'dira.

Erabagiak Euskaltzaindiak artuko ditu, artu bear dirala uste ba'dau.

Batzar aretetara sartzeko, izena-emoten danean, 1.000 pezeta ordaindu bearko dira. Ona emen, barriro be, lan egin eta norberak dirua emoteko era ederra.

* * *

BIZKAIEREAREN ESKUBIDEAK.—Bizkai'ko euskerea indartzeko lan eta lan diarduonok, zer itxaron geinke ortik?

Egia esan, ez dogu ezelako argitasunik ikusten.

Orain-arte Euskaltzaindiak izan dauan jokabidea jakiñik eta bera dala batzar orren eratzaille ikusirik, ez daukagu itxaropenerako zio aundirik.

Egin dira batzarrak bialdu dira Euskalttzaindi'ra eritxiak eta eskariak, baiña alatz edo mirari aundiren bat izaten ez ba'da, lengo egoeran geratuko gara.

* * *

ZURRUMURRU BILDURGARRIA.—Eta zer? Orrelan jarraitu?

Zurrumurru bildurgarri bat eldu da gure belarrietara eta agertu bearrean aurkitzen gara.

Bergara'n euskaldunik geienak onartzeko lako bide egoki bat artzen ez ba'da, idazle-talde on batek bigarren Euskaltzaindia sortuko ei dau. Ori entzun dogu eta izan leitekena da. Zapalkuntzaren ondoren ikaragarria da ori eta zapalduak asko diranean, beti agertzen da aurrelari askatzaillea eta onek bere taldea bear izaten dau.

* * *

ETA BATASUNA?—Ez ete dago ba euskaldunak batasunera bultzatuko dituan biderik.

Geure-geurea dogun euskerearen aurrez be banatuta eta burrukalari ekin bearko eta dogu?

Euskaldunak batzeko ez dago beste biderik, benetako demokrazia baiño eta euskerearen demokrazia, sendietan errietan, erialdeetan, edo, obeto esanda, toki-euskeran, errieuskeran eta euskalkian asten. Eta euskerearen berezitasun oneik zapaltzen diran artean, ez dago bakerik, euskerea galtzeko arriskua dago.

Batasunaren bidea ez da, goian egin eta bean ezarri, batasunak beko euskeran izan bear ditu sustraiak, euskalki guztiak osotu bear dabe, edo burrukea sortuko da.

EUSKEREA

ONEEK ALA ONEIK?

ZER aldizkariko 12'garren zenbakian ONEEK ALA ONEIK idazlantxo interesgarria irakurri dot. Puxana jaunaren euskal-arlo au oso garrantzi andikoa da, izan be, bizkaiera osoturako bide argia darabil-eta.

Oraingoan be sarri erabilten eta idazten dan gaia ekarri dausku. Berak diñoanez, «izenorde erakuslea batena danean, ez daukagu alderik», bizkaitar guztiok bardin erabilten eta idazten dogu: *Au* etorri da, *orrek* egin dau, *arek* jan dau. Alan be, «askorena danean edo bat baiño geiago adierazoten dauanean», bizkaierazko idazleak ez dabe guztiak bardin idazten: batzuek *oneik, orreik* eta *areik* idazten dabe; beste batzuek *oneek, orreek* eta *areek,* eta beste batzuek *onek, orrek* eta *arek,* singularrean lez. Eta «emen ez daukagu batasunik bizkaieraz» diño egoki Puxana adiskideak. Alantxe da.

Eta gero beste au: «Nik neuk ez dodala *oneik, orreik, areik* eta abar errian entzun». Azken onetan ez nator bat Puxana jaunagaz. Egia esan, nik nire idazkeran azken-erok aukeratu ba'dodaz *(oneik, orreik* eta *areik* pluralean), singularrekoakaz ez naasteko izan da, Azkue'k «con distinta entonación» esaten dirala esanarren be. Eta erriak, ain zuzen be, erabilten dauz, obe ez! (bestela ez nebazan aukeratuko). Begira Orixe jaunak egin eban *Erizkizundi Irukoitza'k* Bizkaia'n jaso ebana:

Estos	=	onek:	70	erritan	
»	=	ne			
Estos	=	onek:	70	erritan	
»	=	oneek:	3	»	
»	=	oneik:	28	»	
Esos	=	orrek:	69	erritan	
»	=	orreek:	5	»	
»	=	orreik:	28	»	
Aquellos	=	arek:	49	erritan	
»	=	areek:	2	»	
»	=	areik:	8	»	(8 irar - utsa da, urrean, 28 idatzi bearrean)

Beraz, 28 erritan one*ik*, orre*ik* eta are*ik* erabilli ezkero, naikoa zabalduta dagozala esan daikegu.

On*eek*, orr*eek* eta ar*eek*, barriz, askoz gutxiagotan: 3, 5 eta 2 erritan, Mogel izan zan inguruetan, ain zuzen be. Orrexegaitik erabilli ebazan, urrean.

Ori orrela izan ezkero, bidezkoa da asko diranetan one*i*ntzat, orre*i*ntzat eta are*i*ntzat esatea (para estos, esos, aquellos). Baiña *onekana, orrekana* ta *arekana (i* bagarik), bat danean *onegana, orregana* ta *aregana* da-ta.

Argi geratzen da?

KEREXETA'TAR JAIME

OPOR OSTEAN, IKASTETXERA!

Oporrak igaro ondoren, ikastetxera abiatzen gara danok. Guraso eta ume, maixu eta andereño, danok dogu arazo bardiña: urtearo barriko ikasketak eta eziketa.

Gure aurpegiak irripartsu ageri dira. Geien baten alkar ezagutzen dogu, eta orra or gure alkar agurrak.

Baiña ba dira, ezezagun batzuk be. Or ditugu dantzari, negarrez edo erdi negarrez amaren eskutik oratuta eskolaurreko izango diran umetxuak be.

* * *

OPORRAK INDARBARRITZEKO.—*Zer esanik ez bederatzi illabetan umeak erabiltzen daben joan-etorri ostean, opor batzuren bearrizen berezi bat dabena. Urtearoko ileetan umeak adiñekoak aiña ordu sartzen dabe eta, egia esan, indarbarritu bearra izaten dabe. Beraz, udako ille orrek egoki datorkez.*

Baiña batzutan ez da orrela izaten. Urtearo neketsu baten ostean, ez dabe uda atsegin aundikorik be izaten. Eta au, jakiña, gurasoen erruz. Urtearo barruan, irekaslearen ardurapean dagozanean, apur bat urduriago edo gaiztotxoago izan arren, ez dautse gurasoei ainbeste min emoten. Baiña... udan... ai udan! Norberaren gogoz ez badabiltz, «aspergarriak dira», «nor ibilli eurekaz», «semeak onetarako» eta beste antzerako batzuk esaten jakez.

* * *

NOIZ ELDUKO IRAILA.—*Umeak geien urduriak diranez, ez dira bat be baketsuak, eta beraz sarritan, gogaigarri eta nekegarri izateraiño eltzen dira. Euren izate au dala eta, sarritan esan bearrezekoak esaten jakez, esate baterako gorago aitatu ditugun esaldien antzerakoak. Jakiña, umeak entzuneko danak gordetzen ditu bere barruan, eta ondorio lez, gurasoen asmoa igartzeraiño eltzen dira: «noiz elduko ete iraila»?*

Esaldi au itzez itz entzun ez badau be, esanaia beretzat ondorio argi bat da: iraila gurasoentzat askatasun illea da, aurrerantzean egunen barruan ez naue etxean izango eta.

* * *

UMEAREN SAMIÑA.—*Egoera onetan, eta sarritan bere izakera aztertzeko aalmenik ez dauan ezkero arantza bi izaten ditu:*

Leenengo eta bein, bere burua etxekotzat ez sentitzeraiño eltzen da: «zelan izango naz, ba, etxeko gurasoen bizitzarako eragozpena banaz», edo «nekegarri banaiake», edo «aspergarri jakezan gauzak baiño ez baditut egiten?»

Bigarrenez, bere barruko samintasun orretan gurasoengandiko maitasuna bera be estabaidatzera eltzen da. Ona emen ezaugarri diran euren esaldi batzuk:

«Ez naue maite».

«Nork leukezan zure gurasoak lakoak».

«Etxean egon ez naiten, au edo bestea ikastera bialtzen naue», eta abar.

* * *

AN KONPONDUKO ZAITUE.—*Umearen izakerak kontuan artu ezik, benetan arriskutsuak ditugu udako illeak, Azkenean, irailean arazoak amaitzeko ustetan izaten dira danak: gurasoak, egunen barruko ordu luzeetan ume ardurarik ez dabelako izango; umeak, beste adiskideekaz barriro batzean erdi aiztu egingo dabezalako.*

Baiña «noiz elduko ete da iraila» esaldia baiño arriskutsuagorik ba dogu. Umearen urduritasunak sortutako egoeraren zuzenbidea irailean jarri bearrean, irekasleengan jartzen badogu, ainbat okerrago izango da. Eta zenbat biderrez esaten ete jake (zoritxarrez baita iru urtegaz asi barri izango diranei be) «an konponduko zaitue irekasleak», «irakasleekaz orrela eziña izango dozu», «zigortuko zaitue, bai» eta abar, eta abar.

Zer dala eta jokabide au? Irekasleak zigortzaille izan bearra ete dau, ba?

Ba da guraso eta irekasle artean jokabide bardintsu ugariago izan bearrik.

J. LEGARRETA

AMA BIRJIÑAREN ITURRIA

ARRIURDIN.—Aitzgorri deritxon mendian, Arriurdin izeneko pauso bat dago.

Andik zear doaz Goyerritik Arantzazu'ko santutegira dabiltzan erromes ugariak.

Iturri eder bat dago Arriurdin'go pauso orren ondoan. Eta andik edaten dabe, auspezka, bidean egarritu diran erromesak.

Arri zabal bat dau iturriak alboan; eta arriak, zulo biribillak lerroka: Andra Mari'k, iñoz, andik igaro zanean egindako zuloak. «Andra Mari'ren iturri» dau orregatik bere izen.

ONDARRU'KO ARRANTZALEAK.—Arantzatzu'ko Andra Mari'k beren santutegitik alde egiten ei eban, egun askotan, premiñetan ebiltzan bere seme gaixoai laguntzeko... eta bere ardiak galtzeko arriskuetan eukazan, artzaiñari; eta bere uztak arri-ekaitzpean eukazan, nekezariari...; eta itsasoan borrokan ebillan, arrantzaleari...

Gau baltz baten, atunetan ebiltzan Ondarrua'ko arrantzaleak, Kantauri-itsaso latzean.

Udabarriko bokartaro txarra, eta udaldiko sardiñaro txarragoaren ondoren atunaro onetan jarrita eben euren itxaropen osoa arrantzale gaixoak.

Orregaitik urten ziran itsasora, goiz aretan, naiz eta itsaso zakarra egon. Eta sekulako arrainketa ederra egin eben, euren biotzetako Andra Mari'ri esker.

Eta euren ontzi-tresnak jasota, kai aldera etozenean... orra, aizea zakartu... olatuak arrotu... eta itsas-ontziak dantzan asi...

ANDRA MARI'REN MIRARIA.—Eurem umeen janaria arriskuan, eta euren bizia be arriskuan ikusirik, Arantzazu'ko Andra Mari'ri otoizka asi ziran, estu ta larri. Eta aren santutegira joateko promesa be egin eben, estutasun aretatik onik ateraten ba'ebazan.

Eta Arantzazu'ko Andra Mari'k arrantzale gaixo arein otoitzak entzun... bere santutegiko altara ederra itzi... eta arrantzale larrituak zengozan itsas irakin aretara abiatu zan.

Eta arein ontzi gaiñetan zutunik jarririk, baiñola Jesus, bere Seme maitea Galilea'ko itsasoan lez, itsaso aserretuari agintzen asi zan:

—Geldi or, aize zakar ori!... Baketu zure olatu arro orreik!...

Eta sekulako barealdia sortu zan, berealako batean, lengo itsaso zakar eta asarretu aretan.

Arrantzaleak orduan, Ondarru'ko euren kaiera, alai eta pozkor; eta Arantzazu'ko Andra Mari, bere santutegira, alai eta pozkorrago...

ANDRA MARI'REN JARLEKUA.—Bere soigaiñekoa itsas kresalez bustirik ei ekarren Andra Mari'k... eta barruko jantziak itsas arez beterik... eta guztiz nekatu ta egarriturik Bera.

Orregatik, Arantzazu'rako Arriurdin'go pausora iritxitakoan, ango arri zabalean jesarri, eta atsedenaldi eder bat artu ei eban. Eta aregaitik ei dau arri arek «Andra Mari'ren jarlekua'ren» izan ori.

Eta gero, aren ondoko beko iturrira joan ei zan, bere egarri bizia asetzera. Eta auspez makurtu ta, aren inguruko arrian jarri ei ebazan beren eskuetako atzamarrak.

Eta berton itzi ei ebazan, betiko itzi ere, beren atzamar zerutiar orrein lorratzak. Eta lorratzaz batera, «Andra Mari'ren iturri» izan eder ori ere.

ESTONBA'TAR MANUEL

BERGARA'KO BATZARRERA

EZPATAK GOIAN.—*Euskerearen kondairan garrantzi aundikoa izango dan jazoera bat izango dogu irail onetan: EUSKALTZAINDIAREN VIII. BILTZARRA ELEIZALDEREN MENDEURRENA BERGARAN 1978.*

Kondairan garrantzi aundikoa, baiña onerako ala txarrerako? Urtenbide bi izan leitekez: Guztiok euskerearen aurrean burua makurtu eta alkar-lanean astekoa bata, «geuk irabazi dogu eta geurea aurrera», esatekoa bestea.

Lenengo bidea da egokia, baiña gaitxa ia ia eziñezkoa iruditzen jaku. Ezpatak goian dagoz eta gizonen arrokeria zutunik. Ille batzuk dira, «konponketarako berandu» dala irakurri eta entzun genduala.

* * *

EUNEN AGIRIA.—*Aurtengo bagillaren 14'an, eun idazle ta Euskal-erakundek izenpetuta, euren artean sei euskaltzain osok, agiri bat eroan jakon Euskaltzaindiari. Bere idazpurua: EUSKEREAREN GAURKO EGOEREA DALA TA, AGERPENA.*

Gero, bagil beratan, 20'garren egunean, agiri ori izparlariai agertu jaken, orretarako Donostia'n egin genduan izparlari-alkarrizketan eta izparringi gienak emon eben agiri orren barria.

Orri onetan irakurri daike agiri ori.

* * *

KARDABERAZ'TARREN ERITXIA.—*Uztaillaren azken-egunetan eroan genduan Euskaltzaindi'ra beste eritxi-agerpen bat. Kardaberaz'tarrak dira izenpetzen dabenak.*

Kardaberaz bazkunak, Lekuona'tar D. Manuel buru dala, lareun inguru bazkide dira, geienak idazle jatorrak eta ugariak.

Eritxi-emote au, Bizkai, Gipizkoa, Araba ta Naparroa'ko lendakariak izenpetzen dabe eta oneixek dira agertzen dituen eritxiak:

- *Azkue'k euskera nola bateratu lortzeko, bidea erakutsi zigula. Orregatik, h'rik gabeko gipizkoera osotua danok onartu bear dugula.*
- *Ikastolai buruz, lurralde bakoitzean bertako euskera erabilli bear dala, E. G. B.'ko ikasketarako.*
- *Ortik gorako ikasketa-mailletan, gipuzkoera osotua erabilli nai ez dutenak, beste edozein euskera erabilli dezaketela.*
- *Ortografiari buruz, euskera osotu orrek euskaldunik geienak darabilkitena artu bear duala.*

* * *

«EUSKERAZALEEN» ERITXIA. — *EUSKERAZALEAK deritxon taldea zabala da. Bilbo'n ba daukaz 2.000 bazkide inguru. Gipuzkoa'n eta Araba'n be gogotsu diardue lanean.*

Oneik be euren eritxi-agertzea egin dabe, gitxi gorabera bide orretatik jarraituz.

* * *

GIRO BEROA.—*Ba dago ba, giro beroa Bergara'ko batzar orreri begira eta euskaldun asko urduri dagoz an zer jazoko ete dan.*

Gure aldetik, ezin ukatu, ez dago itxaropen geiegirik, lengotan jarraituko ete dogun da gure susmoa. Baiña ori ez leiteke euskerearen onerako izango.

Ez eta da izango Bergara benetako «besarkada»-lekua? Ez ete gara eskubide bardiñak doguzala, mai baten inguruan jarriko euskaldunak? Jauntxokeria izango eta da an be nagusi? Ala antxiñako «Bergara'ko Besarkadea»ren antzekoren bat egingo ete da orain be.

OLAZAR'tar Martin'ek

EUSKERARAREN GAURKO EGOERA DALA-TA AGERPENA

Euskera idatziaren inguruan indartsu dabillen nastearen aurrean —gure izkuntza indartu ta sendotzea eragozten duan nastea da-ta— agerpen au izenpetzen dugun elkarte ta jaun-andreok geure buruak bearturik ikusten ditugu, ondorengo argibide auek emateko:

1'go: Euskera idatziaren batasuna bere joanean edo ekintzan beintzat lorturik zegon 1936'gn urtea baiño len, gure Euskaltzaindia'ren langintza sakon eta burutsuari esker, euskal-idazlerik geiengeienak jarraitzen ziotelarik.

2'gn: Ori orrela izanik ere, Euskaltzaindia'k 1968'go urrillean argibide au eman zuan: «Begi onez ikusiko lukeala H bi bokal berdin nahiz ezberdinen artean erabiltzen astea».

Euskeraz itzegiten duten arteko eunetik 85 euskaldunentzat alperrikako dan izki bat erabiltzearen alde Euskaltazaindia'ri eragin zioten arrazoiak igertzea ez da erreza, ezta alde baterako saiakeratzat ba'litz ere, aurrez lortua zegon idazkera-batasunaren etenari edo apurketari asiera emanaz.

Ortaz gaiñera larriagotu egin da giroa, H erabiltzen asi ziran aiek eta beren jarraitzailleak —arrigarriro bat egiñik asi ere— aldi berean LL ta Ñ guztiak kentzen asi diranean, ortarako aolku«oficialik» gabe ta euskaldunak geiengeienek, baita Ipar-aldeko askok ere, erabiltzen dituzten ots edo edo «fonema» biziak diralarik ere. Eta ortarako ere ez dute izkuntza-arrazoi sakonik eman.

3'gn: Ori guztia oraindik ere ulergaitzago gertatzen da, orain-aldiko izkuntzalaririk geientsuenen jarrera burutsua ezagutu ondoren: bakoitzak beren izkuntzaren idazkera erraztera jotzen baidute, alperrekoak kenduaz, erraztasunaren eta argitasunaren billa jokatuz beti. Gaztel-izkuntzan bertan ere, adibidez, ba-dira zenbait joera ta eskabide, H ta V kentzearen alde; G ta J, C ta Z, K ta Q, e.a. erraztu ta bereiztearen alde.

Euskerak lorturik zuan urrezko izkuntza-lege dana: «ots bakoitzari bere izkia» edo «un grafema para cada fonema». Beste izkuntza zenbaitek lortu nai lutekena, guk lortutik euki-ta, gure idazkera arrazoizko ta erabilterrazaren kaltean, nolaz ote daiteke gure artean zailtasunak eta illuntasunak jarri nai izatea?

4'gn: Euskera idatziari LL ta ñ kentzea, eta H sartzea, Erriak itzegiten duan euskera biziaren aurkako jokabidea dala ikusten dugu eta, aldi berean, bearrik gabeko zailtasunak ezartzea dala, gure izkuntza ikasteari erraztasunik eta laguntzarik ematen ez diona.

5'gn: Euskera idatzi bateratzea mesedegarri dala, ta geiago oraindik, bearrezkoa dala ere aitortzen dugu, agerpen au izenpetzen dugun guztiok eta bakoitzak; baiña diktadura aldian izan ez ditugun demokrazi, askatasun ta baretasunaren giroan egin bearrekoa dala uste dugu. Baterapen ortara iristeko ordea, bakoitzak bere inguruko euskalki bizia ikasi ta sakontzea da lenengo, gure iritziz, eta gero beste euskalkiak ezagutzen saiatzea. Eta alde berean, euskera landu ta indartzeko eginkizuna beren gain arturik duten ainbeste elkarte ezagunek ere (Euskaltzaindia, Eusko Ikaskuntza, Begiraleak, Araba-Bizkai ta Gipuzkoa'ko Euskerazaleak, Liturji-itzultzaille taldea, Kardaberaz bazkuna, Erri-bide, Euskera lagunak, Bilbo'ko Escuela Oficial de Idiomas...) guztiak elkartasun-giroan jo dezatela baterapenerako bideak eta eskeintzak egitera, erriaren izkuntza bizitik sortzen diran bideak aintzat artuz, beraren erak eta legeak baztertu gabe.

6'gn: Azaldutako guztiagatik, agerpen au izenpetzen dugun alkarte ta lagunok eskabide au egiten diogu Euskaltzaindia'ri: zoziolojia ta egiazko euskal-egoera oiñarritzat arturik, ber-aztertu ditzala 1968'an Arantzazu'ko batzarrean emandako aolkuak, eta jo dezala berriz ere Euskaltzaindiak 1936'gn urtea baiño len bere ekintzaz lorturik zuan eta oraindik indargabetua ez dan batasunera, bera bai-da biderik burutsuena, arrazoizkoena ta errazena.

«ITXAS-ALDE» BAKIO'KO EUSKAL KULTUR TALDEA

ASIERA GATXA.—Orain direla urte batzuk, kultura-aldetik zegoen utsune bat betetzeko, dantza-talde jator bat sortu zan Bakio'n.

Bere izena «ITXAS-ALDE» zan, guda aldian izan zan batalloi baten oroimenez.

Benetan izen berezia zala gaurko gudari barri batzuentzat.

Talde onen asierak gogorrak izan ziran, talde guztienak legez, baiña eskerrak elizearen, eta batez be abadeen, laguntzari aurrera jarraitu eban.

Eliz-azpian sortu zan talde bat zala esan leike.

* * *

ANTZERKIETARA.—Baña urteak joan eta urteak etorri, dantza egitea bakarrik naikoa ez zala ikusi eben, dantzak egiteak berak bakarrik ez eban betetzen euskal kulturearen bear-izana.

Orduan zeozer geiagotan lan egiten asi bear zala asmatu eben.

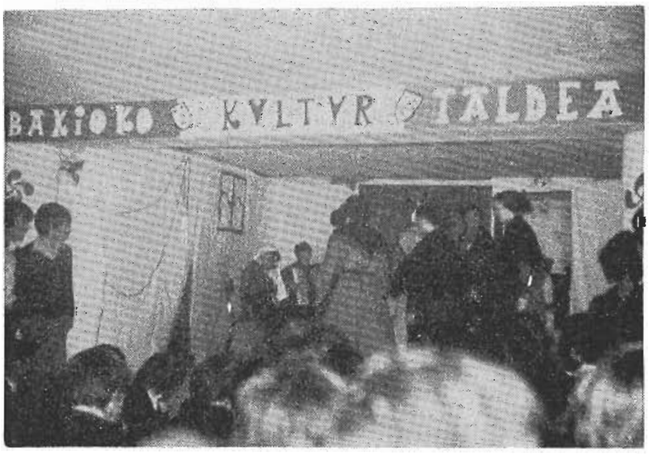

Arenaza'tar Josu, Labayen'en «Eguen zuri» antzerki lana gertatzen asi zan.

Beste alde batetik Idigoras'tar Jon abade jaunak alako abesbatz egitea asmatu eban.

Apurka-apurka gauzeak itxura bat artzen eban.

* * *

AGERPENA.—Azkenean aurtengo Jorraillean 30'an, Bakio'ko batzokiaren zabalkundea zala ta ITXAS-ALDE'k kalera urten eban Euskal Kultur talde legez.

Aurkezpena egin ondoren jendea poz-pozik geratu zan, antzerki lana zala ta.

Zenbat barre egin be!

Abesbatza, naiz eta gizon gitxi euki, ondo lortua ikusten zan.

Zer esan soiñu jotzaleai buruz?, a bai zala trebetasuna soiñua joten!

Dantzak be ikusten ziran ondo landuak zirela.

* * *

UMEAK ABESLARI.—Beste alde batetik be, euki genduan alako abesbatz bat, baiña au ume txikiak osoturik.

Oneik Bakio'ko Ikastolako umeak ziran, euren zuzendaria Uriarte'tar Miren Josebe zala esan bear.

Sakon sartu ziran mutiko onen abestiak jendearen biotzean!

* * *

LAN BARRIAK.—Orain Kultur-taldea aurrera doa. Kultur-arloan egiten dan lana ez da amaitzen, eta naiz eta lan asko egin sekula ez da izango naikoa.

Ba dagoz indar eta asmo barriak.

Laster asiko dira antzerki-lan barri bat gertatzen, abesbatza be aurrera doa abesti barriakaz, dantza taldea bardin.

Iker-lana egiteko asmoa be ba dago, eta apur bat Bakio'ko kondairaren barruan sartzeko.

* * *

JENTE BARRIA.—Gaiñera jende berria sartzen dagoan lez, onek beste gauza bat dakar beragaz: Arlo barrietan lan egin leitekela.

Irakasle barrien bear-izana konpontzen da apurka-apurka, ezin leiteke aiztu atzo umeak ziranak gaur gizonak dirala, eta atzo ikasleak ziranak gaur irakasleak. Ezin leiteke aiztu atzo umeak ziranak gaur gizonak dirala, eta atzo ikasleak ziranak gaur irakasleak izan leitekezala, eta izan bear dirala.

ENDIKA

BARATZE MIXIOLARIA

ERRONKARI'N IRUDIA.—Erronkari'ko Isaba'n, elizako koruan, aretxez landutako irudi eder bat daukazu, irakurle. Eliz-gizon bat ageri da, berton, belauniko; ela inditar bi aren inguruan, aizkorak eskuetan gora.

Jesus-lagundiko Baratze'tar Zipriano da irudiko elizgizona. Isaba'ko semea. Bolibia'ko baso baltzetan, orain lareun urte, jaunagaitik odol-eriotza jasan ebana.

Lurralde zabalak ditu Bolibia'k, sorkalderuntz. Zabalak eta lauak. Ibai aundi ta baso baltzez jantziak. «Mojoak» izeneko basatiak bizi dira an; eta aita Baratze izan zan bertora sartu zan Europa'ko -lenengo gizona.

* * *

BENI-ALDEAN.—«Mojo» inditar orreetako bat eroian laguntzaille. Beronegandik izan ebazan ango gauzen eta izkuntzaren barria. Lau urtez ibilli zan batera ta bestera, ango ibai luzeetan zear. Eta Portugal aiñako lurralde luze-zabala ikertu eban. «Beni» dau bere izen, lurralde orrek.

Eiza ta arrainketa ziren basatien bizibide bakarrak. Eta eiza ta arrainketan ibilli zan mixiolaria be, lau urte areetan, bertako inditarren lagun. Giro kaltekorra zan ango giroa. Kaimenez beterik egozan ango ibaiak; pizti txarrez josiak baso baltzak.

* * *

INDITARRAK GIZABIDETZEN.—Eta au otu jakon aita Baratze'ri: inditarrak erritxuetan batzea. Leku egoki ta babesak aukeratu ebazan, bai; baiña, ezetz esan eutsoen inditarrak. Auxe zan euren zera guzia: ez zirala alkar konpontzen.

Orduan, aita Baratze'k, gizon onarenak egiñaz, euren arteko auzi ta asarreak konpondu, ta alkarrerazo ebazan, noizbait. Beste auzi bat sortu zan, baiña, gerora: ez zegoala sortubarritako erri-inguruetan, ainbat bizilagunentzako bear zan beste arrain eta eizabiderik.

Zer egin?

Bolibia'ko goi lurraldetara abiatu zan aita Baratze, abere ta azi barrien billa. Berreun buru batu ebazan abelgorritan bakarrik. Eta eurekaz itzuli zan Beni'ko lurraldera; ibaiez ezin, eta basoz-baso, ziur!

Illabete bi emon ebazan bere 400 kilometruko ibillaldi luzean; eta doi-doi iritxi zan bereengana, dana apurtuta, ta ainbat abere bidean galduta.

* * *

INDITARRAK JENDATZEN.—Eta nekazari ta abeltzain biurtuz joan zan, apurka-apurka, lengo eiztari basatiak. Baita arotz eta errementari ere. Ez jakon beste au, bat ere, xamurragoa izan. Gaiak eta tresnak falta, orra! Eta Lima'raiño joan bear orreen billa.

Berrogei egunetako bidea egoan, andik Lima'ra. Luzeegia, ainbeste joan-etorritarako. «Inka» deitutako lengo inditarrak etorri jakozan, orduan, burura. Lengo Inkatarrak eta areek egindako arrikaltzada sonatuak.

Eta arrikaltzada orreen billa abiatu zan. Iru urte luzetan ibilli zan, andik-ona; eta utsik etorri zan, irutan. Laugarrenez be urten; urte osoa igaro, ta ez zan iñundik-iñora agiri. Iltzat emon eben bere inditar lagunak. Eta ona, nun agertzen dan, noizbait, dana ondatuta; dana ondatuta, baiña irribarrea eriola.

Aurkitu eban, azkenik, bere amasetako kaltzada zarra; eta berrogeitik amabost egunetara laburtzen eban bide zabal eta erosoa.

* * *

INDITARRAK KRISTAUBIDETZEN.—Lengoetako erri txikiak, laister biurtu ziran erri aundi. Ba-eukien arotz, errementeri ta eiotegirik. Ezin baiña, ainbat tresna, garau ta abere batetik bestera eroan-ekarri; eta Erronkal'en diran «almadi» famatu areen antzepoak egin ebazan aita Baratze'k Beni'ko ibai zabal areetarako.

Ba-eukien eskola ta elizarik. Irakurri ta idatziz gaiñera, ogibide ta dantza barriak be erakutsi eutsezan. Eta berak laguntzen eutsen, bere txistuaz, dantza barri orreetan.

Beste iñungo gauzetan baiño arreta geiago ipiñi eban eliz-gauzetan. Kristau-ikasbide barri bat egin eutsen berak; inditar izkuntza berean eta euren erara moldatua. Baita eliz-kanta barriak sortu be. Sortu, ez; inditarren doiñuak ziran, baiña mixiolariak jarritako bertso barriaz jantziak.

* * *

ZELAN ERIOTZARA?—Kristau barri ziran, andik ogei urtera, bertoko inditar geienak. Ia danak kristaututa, zelan erail eben, bada, euren maixu ta aita on a? Ez eben eurek oiñazetu ta erail. Auzoko, Brasil'en mugako beste inditar basatiak erail eben Baratze mixiolaria.

Irurogei urte beteak zituan, orduko; eta araiño abiatu zan, ango basatiak jendatu ta kristautzeko asmotan. Oker jo eutson kukuak, baiña! Kukuak oker, baiña Jainkoak ondo. Zeruko sari ederra emon eutson Jaunak bere morroi zintzoari.

Atseginetan dagoz, arrezkero, Beni'ko jenteak eta Isaba'ko erritarrak. Eta bitzuen elizetan jaso dautsoe mixiolari aipatuari gimutagarri eder eta maitegarririk.

URKIOLA'k

GIZADIA

PANAMA

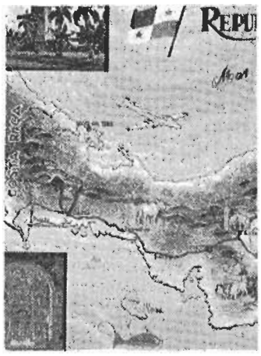

Panama, txikia b

Aurten ibillaldi luzea egiteko erea izan dot.

Nire oporrak ibili ta ibili, ikusi ta ikusi izaten dira beti, baiña aurtengo lako ibillaldi luzea egiteko erarik ez dot iñoz izan. Astirik be ez eta dirurik be ez. Eskerrak nire ama onak txakur batzuk emon eustazana bere agur-orduan...

* * *

Nire amesik biziena, atlantik-itxasoko uren andiko-aldea ikustea izan da beti eta aurten ames ori bete da.

Bagillaren 4'an izan zan. Sondika'ko egazkin-zelaira eldu nintzan arratsaldeko lauretan. Ez jatan ango giroa atsegin izan. Berebil asko non itzirik ez... Azkenean an egoan zaintzaille batek izendatu eustan tokia eta an itzi neban berebilla 16 egunerako. Ia 400 pezeta ordaindu bear izan neban.

* * *

Eta egazkiñean Madrid'era. Orain-artean be sarritan ibillia naz egazkiñean eta ez nintzan bildurtu.

Madrid'en ordu asko itxaron bear izan neban. Panama'rako egazkiñak goizeko ordu bietan urtengo eban. Laterri-arteko zelaialdera joan nintzan eta itxaron. Aparia be Iberia'ren kontura jan neban bertan.

* * *

Urteteko ordua baiño ordu bat lenago asi zirán poliziak gu ta gure fardelak aztertzen: Eta zelako azterpena!

Fardela burdin-zulo batetik igaro eben eta gero eskuz arakatu, eta an ez egoan nire soiñekoak eta irrati txiki bat baiño.

Eta neuk be ate baten azpitik igaro bear izan neban. Beste aldean zaintzeilleak esan eustan: Ezer burdiñezkorik ba daukazu, itzi egizu emen mai-gaiñean eta barriro igaro zaite atepetik.

Nik ordularia (erlojua) itzi neban eta barriro igaro, baiña esan eustan: Burdiña geiago daukazu eta itzi egizu mai-gaiñean.

Berebillaren giltzak itzi nituan, baiña ez zan naikoa, barriro igaro eta txanponak itzi bear izan nituan, eta orrelan lau edo bost bidar, ezelako burdinki barik geratu arte.

* * *

Ordua eldu zanean, sartu giñean ate batetik eta zelaira urten barik egazkin eder zoragarri baten ikusi genduan geure burua. 500 jarleku gitxienez izango ziran egazkin aretan, baiña ez ziran guztiak bete.

Ibiltarien artean, ume asko, ia erdiak, eta lekaide-lekaime asko ikusi nituan.

Bere orduan urten eban gure egazkin ederrak. Ni leio-ondoan niñoian, baiña gaba zan eta ez neban ikusten errietako argiak baiño besterik.

Eta gau luzea izan zan a. Amalau ordu inguruko gaba, 900 km. egiten genduzan orduko, baiña eguzkiak guk baiño ariñago egin eban eta, azkenez, amalau orduko gaba igaro ondoren, eguna egin eban.

Santo Domingo'n jatsi giñan ordu baterako, baiña egazkinzelaira eta emen laterri-arteko dendak baiño beste gauza aundirik ez egoan.

* * *

Eguna argitu eta laster Panama'ra eldu giñan. An neukazan itxaroten euskaldun adiskideak, nire oporraldi onetan laguntzaille

Beroa beti, euria neguan, lur aberatsa.

IZADIA

- Panama'ko ikuspegiak, tropiko-aldekoak, ederrak dira, baiña best erabatekoak.
- Laterriaren zati on bat bat oiana da: Ibaiez kurutzatua, zugat aundiz betea, kamiño-bakoa, ibai-ertzetan eta goi-aldeatan indioa dirala.
- Gizon zuriak baiño geiago, baltzak eta orio-kolorekoak dira. Zur baltz eta Indio-zuri nastatuak asko. 1.800.000 biztanle guztiz.
- Gitxi jaten dabe bertako gizonak, beroak eraginda edo, eta geie arroza.
- Egunak eta gabak bardiñak dira, 12 ordukoak, eta urte guztia bero egiten dau.
- Lurrak frutu asko emoten dau. Artoak urtean iru edo lau emotald baiña lan egiten ez dira zaleak.
- Negua zan eta egunero euria egiten eban, odei-zarata ta guzt baiña euri beroa.
- Txiña'tar batek matsa eukan eta urte guztian emoten dauala esa euskun.
- Etxerik geienak txikiak dira, baiña ba dagoz bitarteetan goier aundiko etxeak be.
- Beroa kentzeko aixekiñak nonnai dagoz: etxe-etan, eleizetan, ge letan, zineetan... Ortik asmetan da zaratatsu antza.
- Berebil asko ikusten da eta bideak ez beti egokiak.

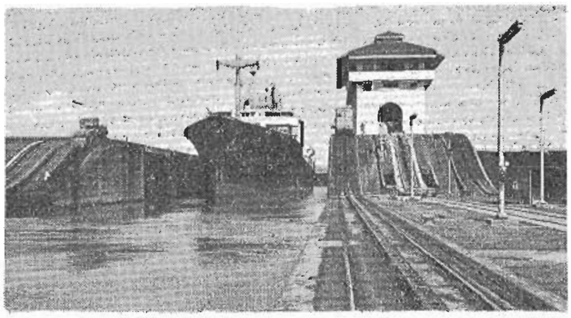

Urbidea, Panama'tarren samin-bidea. USA'tarrak or aberasbidea.

URBIDEA

- Panama'ri «Munduaren biotza» esaten dautsoe, «Munduaren zu bia»be bai. Olako zerbaiten antza emoten dautso alde batetil bestera laterri au igaroten dauan kanal edo urbideak.
- Ipar-Amerika'tarrak egiña da eta eurak ateraten dautsoe onurea Milla asko gizon il ziran.
- Oraintxe egin dabe USA'tarrakaz ituna eta zortzi urte barru eurer kontura izango da urbidea.
- Urbide onetatik joaten dira Atlantik-itxasotik Pazifik'era doazai ontziak, eta asko ordaintzen dabe.
- Iru andapara edo «esclusa» daukoz: Atlantik'etik sartzen dan itxas ontzia bitan goratuten dabe andaparetan eta gero Pazifik'era jats baten.
- Urbide'tik ontziak eroateko, «mula» deritxen tramankuluak egiter dabe indarra, ontzia bera geldi dagoala.

Indiarrak, betiko Panama'tarrak, baztertuta.

IKUSGARRIA

ere buruaren jabe.

INDIARRAK

- Indiarrak dira bertako lenengo ta jator diran biztanleak.
- Indiarrak, geroago ta geiago baztertuta dagoz eta euren «reserva»k edo iñork kendu eziñeko lurrak eskatzen dabez.
- Torrijos'ek urrengo arto-batzerako lurrak eta etxeak eurenak izango dirala esan dautsoe neure aurrean. Sinistu lei?
- Enda bat baiño geiago dira, eta euren izkuntza bereziak daukez. Alkar ulertzeko gazteleraz berba egiten dabe. Orretan ba dauke gure antza.
- Oianetan, ibai-ertzetan eta muño-gaiñeetan bizi dira eta «piragua» dabe komunikabide bakarra.
- El Real, Palma ta Yabiza dira euren uri nagusiak. Bakoitxak 1.000 biztanle inguru. Komunikabide bakarra, egazkiña.
- Etxe guztiak zurezkoak, olezkoak, dira eta etxegaiñea lastoantzekoa.
- Biotz onekoak dira eta Zuluaga'tar Dionisio mixiolaria lagun nebala egin geuntsoezan ikustaldi batzuk, Pinugana, Yape ta Union'era, eta oso ondo artu ginduezan. Euren etxe baten bazkaldu genduan, baiña baltzen auzoa zan. Antziña esklabu (jopu) izan eta basora iges egiñen ondorengoak.

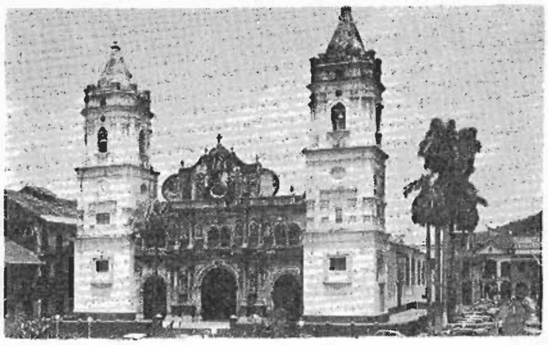

Eleizea, Panama'ren aurrerapenean lagun: orra or antxiñako katedrala.

ELEIZEA

- Geienak, ia guztiak, kristiñauak dira, bateatuak beintzat.
- Erri-erlejiñoa dabe atsegin: bedeinkapenak, eleiz-bideak, eskapularioak...
- Katekumenoak eta karismatikoak be ba dauke indarra.
- Goi-gotzaiña, jatorrikz Ipar-Amerika'tarra da eta gotzaiñak atzerritarrak. Euskaldunak be bai: Colon-Darien en Koreilla'koa ta Zeanuri'koa. Bocas de Toro'n len izana naparra...
- An izan giñan egunetan, auteskundea zala ta, agiria argitaratu eben gotzaiñak: Ausarta ta sakona, ederra benetan. Arazo batzuk agertzea ez jakon atsegin izan Torrijos'eri eta berbaldi baten esan eban: ¿Cómo pueden pensar que sea ateo el hijo de Joaquina y José María Torrijos que pasaron 40 años dando alfabetización y Evangelio a los panameños?
- Karmen'go Ama'ren egunean eleiz-bide ederra egin eben eta eguerdian an izan zan nuntzio jauna be gugaz.
- Erri-erlejio ori ebanjelioak eskatzen dauan zintzotasunaz ez dabe ondo alkartzen eta argi berba egiten dauan izlariari entzun ezkero «El padre se ha puesto bravo» esaten dabe.

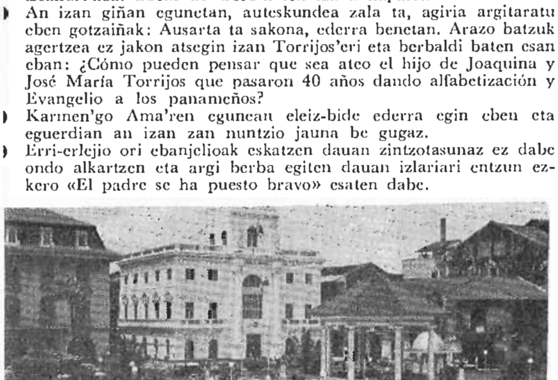

Askatasunaren enparantza: Askatasuna bai, baiña demokrazia?

POLITIKA-ARAZOA

- Ego-Amarika'ko laterri askotan lez, emen be gudalariak dira egintari. Omar Torrijos'ek amar urte daroaz agintzen eta «Guardia Nacional» ekoa da.
- Auteskunderako zabalkundea egiten diarduen baiña auteskunde onetan ez da sartzen Omar Torrijos'en aginte-mailla, España'koetan erregearena sartzen ez dan lez.
- Autatuak, legegintzarako eta talde edo «camara» bakarra dira.
- Torrijos'ek bere lekua beste zortzi urte barru auteskundeetan aukeratua izango dala diño, baiña bere arerioak «Zergaitik ez orain»? diñotsoe.
- Berbaldi baten, Karmen'go Ama'ren egunean bere arerioai begira Torrijos'ek esana: Recen una manífica a la Virgen por ellos: son almas que andan penando.
- Diktadura ta Demokrazia nastatu gura ditu ba, Torrijos'ek, Egoamerika'n beste askok lez, eta eginteko era oneri DEMOKRADURA esaten dautsoe.
- Lurralde aberatsa izanik, aberastasunak gitxi batzun sakeletara doaz. Ori be toki askotan jazoten dana.

izango ziranak: Zuluaga gotzaiña ta bere anaia, Larrazabal'dar Telesforo Zeanuri'tar ospetsua, Batiz'tar Nikolas «Salokin» izenagaz ainbeste euskeraz idatzi dauan olerkari ospetsua...

* * *

Pozik aundianaz alkar agurtu ondoren, Larrazabal'dar Telesforo'k artu ninduan bere lekaide-etxean ostatuz. Ostatu ona benetan, eta Telesforo anai arduratu baten antzeko laguna izan neban. An eta emen eskerrik asko esanaz ordaintzen dot amabi eguneko ostatua ta ango laguntze-alegiñak.

Lenengo eguna, ostereak izten dauan nekea kentzeko, atseden-eguna izan zan.

Laster ezagutu nituan an ziran beste euskaldun batzuk be, Goikoetxea'tar Agustin, Serafin aita, Martin aita...

Urrengo egunetan, Telesforo'gaz batzutan, Zuluaga anaiakaz beste batzutan, urteera asko ta ederrak egin genduzan: Urbidea ikustera, Colon urira, piztian erakusketara Darien'ko mixio-tokira, Panama zarra ikustera ta abar.

Zinera be Joan nintzan, egun baten Panama'n eta beste baten Caracas'en. Zineetan izaten dan zaratea eta bean izaten dan loikeriaz arritu nintzan. Orretan gu baiño atzeratuagoak dira.

* * *

Uztaillaren 16'garren egunean Caracas'era. Zeluaga Gotzaiñak eta Telesforo aitak lagundu eusten egazkin-zelaira.

Tucumen egazkin zelaian, Panama'n, agur egin neutsen.

Ez jat aiztuten txapelgorridun neska baltz batek zelako garraziak egin zituan, egazkiña galdu ebalako, bere burua lurrera botata!... Caracas'en iru egun egin nituan eta ara orduko geldi-aldi laburrak Cartagena'n eta Maracaibo'n.

Gero Canarias'era joatea nai izan neban, baiña ez egoan egazkin egokirik eta zuzen Madrid'erako txartela artu neban.

* * *

Caracas'en lenengo Eusko-Etxera joan nintzan, baiña itxita egoan, gaba zalako. Urrengo goizean barriro joan nintzan eta ondo artu ninduen. Meñaka'rra egoan edatetxean eta aurrean Mendata'ko gizon eldu bat. Etxea ederra da.

Candelaria deritxon auzora joan nintzan Caracas'en eta Bermio'tar bat aurkitu neban an edatetxeko jabe eta Bermio'ko gazte bat, Rekalde'tar Josu. Adiskide egin giñan, jakiña. Atsegin izaten jaku urriñean alkar ikustea euskaldunoi.

* * *

Caracas'etik Madrid'era gaba laburra izan zan, bost bat ordukoa.

Madrid'en elduez batera artu neban Bilbo'rako egazkiña. Txikia eritxi neuntzan.

Sondika'ra eldu nintzanean, an egoan nire berebilla autsez beterik, baiña laster ipiñi neban ibilten eta pozez beterik amaitu neban nire ostera ederra, barriro geure Zeanuri'n neure burua ikusi nebanean.

Ostera gogoangarria eta gizadia ezagutzeko egokia.

GAMIZ

KONDAIRA

SORGIÑAK

SORGIN-KUME BAT ZELAN SORGIN BENETAKOA EGITEN DAN.—Lau juez edo epailleen aurrean, 1.610 urtean, sorgin batek kontau eban argi ta garbi pertsona bat zelan sorgin egiten zan. Emen bere berbak ipiñiko dautzuedaz.

* * *

SORGIN-AMA ETA SORGIN-KUMEA.— «Sorgin izan gura dauan sorgin-kume batek, Sorgin-ama batengana joan bear dau, eta onek lapikotxo batean daukan unkentuz, eskuak, bularrak, burua eta oiñak bustiko deutsoz eta biak egaz Akelarrera joango dira, arin eta pozik.

* * *

AKELARREKO DEABRUA. — Akelarren beste sorgiñak batzarrean egongo dira, Aker Baltza —Deabrua— erdian dagoelarik.

Deabrua, aker baltzen itxuran, aulki baten jarrita egoten da, buruan adar txikiz egindako koroi bat dauala.

Alako adar bi ez dira txikiak, akerraren antzeko adar oker luzeak baiño.

Adar luze oneik puntetan argi bana dauke, eta argi oneik Akelarre guztia argitzen dabe.

Argi ori illargiarena baiño argiakoa da, baiña eguzkiarena baiño illunagoa.

Akerrak begiak borobillak ditu, andiak eta suzkoak. Bizarra auntzaren antzekoa. Gorputz erdia akerrarena eta beste erdia gizonaren antzekoa.

* * *

AKERRAREN AURREAN.—Sorgin-amak bere sorgin kumea akerraren aurrera eroan eta esaten deutso: «Jauna, emen dakart zuretzat sorgin-kume au». Akerra orduan sermoi luze bat esaten asten da.

Akerraren abotsa garratza eta astoaren arrantzaren antzekoa da, baiña arrokeriz betea.

Akerrak beti umore txarreko arpegia erakusten dau.

* * *

AKERRAREN SERMOIA.—Akerrak orduan sorgin-kumeari esaten deutso.

Nire ikasle eta jarraitzalle ona izan gura badozu, leenengo eta bein betiko Jaungoikoa eta. Andra Maria eta Zeruko Santu guztiak ukatu, ernegatu egin bear dituzu. Neu bakarrik naz zure Jaun eta Jaungoikoa.

Neu bakarraik adoratu, gurtu bear nauzu.

Au egiten badozu zerua baiño gauza ederragoak emongo dautzudaz: gorputzeko atsegiñak eta gura dituzun gusto guztiak.

* * *

AKERRA GURTUTZEA.—Sorgin-kumeak akerrak esandako gauza guztiak egiten dituenean, akerrak eskerreko anka luzatu eta sorgin-kumeari gorputzean marka bat egiten deutso.

Marka au bizitza guztian ezin kendu daiteke.

Gero Akerrak sapo bat, jantsi ederrez jantzita, emoten deutso sorgin-kumeari, esanaz: «Au izango da emendik aurrera zure aingeru guardakoa».

* * *

AKELARREKO JAIAK.—Gero txistu eta danbolin soiñuan sorgin guztiak jai egiten dabe su andi baten inguruan bira-biraka.

Gau osoa saltoka eta irrintzika emoten dabe sorgin barriaren omenez.

Aker Baltza bien bitartean begira egoten da, barreka eta siñu txarrak egiten, lotsagarrizko eran».

GOIKOETXEA'TAR IÑAKI'K

MARGOLARIAREN EMAYA

Geure lurra maite daun margolariak
Lauki bat emon daust: itxaso aserrek
Bitzaz betetzen dauz Galea'ko atxak
Maldatik igon gure, baña jausi.

So egin dot luzaro: Ondar zabala
Neguan agertzen da lagun gabe.
Batel ondaturiko olak, burdiñak,
Ezker aldeko ondarra, betetzen dabe.

* * *

Zer esan gure daust margolariak?
Laukiak ete-dau gomutarazo-barri?
Gu bere, ludi onetan, urte askotan,
Guda gogorra izanda, batelen antzez,
Itxaso ertzara ekarri azur makurrak
Ildegira begira. Gero arte...

* * *

Au da ikuspen ituna? Ez orixe.
Aitagana juatia. Ezpetxea ausi!
Zeru ertzeko kayan inguratuta
Ziñezmendunak bizi alai ta azke.

UTARSUS

BERTSOLARIEN LENENGO BARRIAK (Zamakola Arratiarrak)

BARRI GITXI.—Bertsolaritza ez da Euskalerrian atzo goizekoa.

Bertsoak bapatera atera eta elkarri kantuz botateko oiturea eta orretarako erreztasuna euskaldunen artean oso antxiñakoa, ia euskerea bera baizen zarra da nonbait. Gaur, alan dalakoan gagoz. Baiña, arritzekoa bada bere, bertsolarien aitamenik ez dogu entzun edo ez dogu irakurri, naiko oraintsurarte, XIXgarren gizaldian sartu arte.

Baziran, bai, azterren batzuk, lorratz batzuk, baiña gauza argi eta garbirik ez.

* * *

EROSTARIAK.—Antxiña bateko Aitor zalakoaren kontuak buru beroen batek asmautzat euki arren bere, or daukaguz ez ain antxiña-antxiñako andra batzuen izenak, andra erostari edo illetariak. Illeta baten inguruan bapatean asmauta, sekulako eresiak, sekulako bertsoak itxi euskuezan, agoz ago errian zabaldu eta gero liburuetan jasota eldu jakuzanak.

* * *

LEGEDIETAN.—Lege batzuetan bere bada aztarrentxoren bat edo beste. Iñoren lotsagarrizko bertsorik zabaltzea galazota egoan. Au, orraitio, beste leku askotan jazoda eta oitura ori, auzoan zeozer jazo dala-ta bertsoak ateratea, ez da bertsolaritza garbi-garbia. Bertsolari ez danak bere, ixilpean burua gordeta, egin leiken gauzea da.

* * *

IZTUETA.—Bertsolaritzaren ezaupidea, benetako bertsolarien barri zabaltzea, XIXgarren gizalditik onakoa da, erromantikoen egunetakoa.

Aspaldi baten Etxeparek euskereari bota eutsan oiuaren antzekoa botaten deutse gizon barri batzuk bertsolaritzari: ator plazera, agertu adi mundura.

Gizon onein artean bat ikusten dogu geien izentauta: J. Iñazio Iztueta, giputza, dantza-maisu eta idazle izen andikoa. Au izan ei zan bertsolariak lenengoz aitatu zituena, bertsolaritza illunpetik atera ebana.

Alan bere, Iztuetari ezer kendu barik, ez daigun aiztu badaukela giputz onek Bizkaian aurrelari bat: J. Antonio Zamakola, arratiarra, Dimako semea, beste Zamakola ospetsu baten anaia.

* * *

IRU ZAMAKOLA.—Askok ez dabe ezagutzen Zamakola bat baiño: Simon Bernardo, Bilbo aldeko gorabera ta zarraparra batzukaitik oso entzuna egin zana.

Beste bi bere bedira, ete bear bada, munduan zear Simon Bernardok baiño izen andiagoa dauke.

Bata abadea izan zan eta Amerikan, Perun, Arequipealdean izen andia itxi dau, an egin eta eragin zituen erriarentzako lanakaitik, eta idatzi zituen liburu batzukaitik.

Bestea lege-gizona eta eskribaua izan zan Madrillen. Ezaguna berau, ez lege-gizon lez bakarrik, bai erri-soñu, erri-dantza eta erri-bertso zale lez bere.

Ortik etorri jakon ospea mundu guztian zabaldu da. Batez bere, musikalarien artean.

Euskaldunontzat *Historia de las Naciones Bascas* idatzi eban, iru tomotan.

Ain zuzen, liburu onetan dator bertsolarien eta bertsolaritzaren aitamena, Iztuena-rena baiño urteak lenagokoa. Eta ez aitamen utsa eta otza, beroa eta goramenezkoa baiño.

* * *

DURANGOKO ZIDARGILLEAK.—Zamakola oni zor deutsagu Durangoko anai ospetsuon lenengo berri emotea bere.

Anai bi ziran: Joan Kruz eta Antonio, soiñularia eta bersolaria bata, eta bestea, dantzaria.

Euren arreba bat lagun ebela, irurek ibilten ei ziran erririk erri, bai Bizkaian eta bai inguruko erri askotan, errietako jai-egunak alaitzen.

Bear bada, oindiño ez gagoz emen benetako bertsolarigiro baten.

Juan Kruz orrek bere biziko gatza eta piperra ei eukan bertsogintzarako, baiña bapateko bertsorik botaten ekianik ez dakigu. Zamakolak ez deusku or argi andirik emoten.

* * *

BENETAKO BERTSOLARITZA.—Benetako bertsolaritza, otoz otoan bertsoak asmau eta bertsolariak bertsolariagaz batak besteari erantzunez kantari ekitekoa, bi edo iru alderditik erakusten deusku arratiar onek.

ELERTIA

Lenengo ta bein, Euskalerriko gauza nabarmen arrigarritzat dauke.

Arrigarritzat dauka eskolarik bape bako gazteak bertsotan ain ederto egitea.

Idazten edo irakurten ez dakienak izan arren, baserrimutillok gauza dira gau osoan bertsozko kantuz ixildu barik ekiteko.

Eta zelango gatzez eta zelango zorroztasunaz, gero!

Jakitunenak bere arriturik isteko moduan.

Ikusgarria izaten ei da euren artean zeingeiagoka biziak ipinten ikustea, ia zeiñek obeto eta luzaroago ekin, emondako gai baten aritik urten barik, bertsoak asmetan, gelditzeko astirik ez daukela.

* * *

ERREZTASUNA.—Zamakolak uste dau euskaldunari bertsotarako erreztasun au euskereak berak emoten deutsala.

Euskerea berez ei da esanguratsua gozoa, soiñua aberatsa, eta orregaitik ei da beste izkuntza asko baiño egokiagoa bertsogintzarako.

Bertsotan ekiteko ereak edozein ordutan, edozein egunetan sortu daitekez. Ez bakarrik jaietan, bai lanerako orduetan bere.

Zamakolak bere senide baten etxean entzun ei eban bertso-saiorik zoragarrienetako bat. Eta ondo barruan gelditu jakon gogoan.

* * *

ARTAZURIKETAN.—Auzoko lagunak etorri jakez artazuriketan laguntzeko. Eta or berotu dira gazte bi, ia zeiñek bertso obeak bota.

Gaia: an artazuriketan batuta dagozanen alderdi onak eta txarrak edo ez ain onak.

Gazte batak alde batera eta besteak bestera.

Batak asi eta besteak jarraitu.

Zamakola eztitan dago entzuten eta laster agindu deutso entzule bati luma eta papera ekarri eta dana paperera aldatzeko.

Ordu bitik gorako ekitaldia izan da gazte biena.

A eizan gatza eta zorroztasuna! A entzuleen barre gozatsu egitea! Ez ei zan entzun, bear ez zan eztenkada gogorrik eta iñor minduta gelditzeko ezer, gaiñera.

* * *

ETORRI-BARRIARI.—Bertsotarako era ona izaten ei zan auzotarren bat, urte luzeetan erbestean bizi ta gero, etxera etorten zanean bere.

Bizkaitarren artean, orduan, oiturea ei zan auzoko guztiak jai egitea.

Etorribarriari ondo etorririk biotzetikoena egin bear ei jakon. Guztiak joango ei ziran lagun zarrari besarkada estua emoten.

Eta, gero, jaia, tuntun, txistu, alboka ta guzti.

Eta an izango ei ziran bertsolariak bertso-kantari, entzule guztien atsegingarri.

* * *

AGATE DEUNA.—Urte barruan berarizko bertso-eguna izaten ei zan Santa Ageda bezpera.

Egun ori ez zan, antza, gaurko egunetan bazterrik geienetan egiten dan lez, ospatzen, buruz ikasitako bertsoak erabilliz. Egun orretan batzen ziran arrautza, lukainka eta gaiñerako eskupekoak bertso ederren sari izan bear eben.

Eta or zan gazteen alkarren leian ibiltea, zeiñak bertsorik ederrenak asmauko euren neskatillentzat. Olantxe irabazi bear zan onein biotza eta on-eretxia.

Orretarako bertsoak atera bearra, edo beste bertsolarien baten laguntasuna.

Ez zan dana Santa Agedaren omenerako.

* * *

IZTUETA BAIÑO LENAGO.—Zamakolak emondako argitasunok (amaitzeko esan daigun) 1818garren urteen argitara emondako liburu batekoak dira, gitxienez Iztuetaren liburua baiño sei urte lenagokoak; eta berak ikusitzat emoten dituen barriak bera Madrillera aldatu baiño lenego jazorikoak dirala dirudi, ogetabosten bat urte lenagokoak.

Zamakolak ez deusku bertso-apustu andirik aitatu; ez deusku bertsorik emon; baiña bertsolaritzaren muiña ez deusku txarto azaldu.

Ia errikoiago, etxekoago eta barrukoago aurketzu deuskula esango neuke, zeingeiagoka utsa baiño geiago auzokoen arteko oitura maitagarria.

Erdel-litaraturan erri-bertsoai euren garrantzia emoten jakin ebanak euskal-bertsolarien balioa ikusten eta neurtzen ez eban txarto jakin. Iñok ez dagiola autormen au ukatu.

Gure bertsolaritzaren lenengo barri-emoillea eta goratzaillea J. Antonio Zamakola (edo Iza Zamakola) da, Bizkaiko semea, arratiarra, Diman jaioa.

L. AKESOLO

IRITXIZKO BERTSO BARRIAK

1

Gure Aberri Ama Euzkadi'k
ez dauko iñon bardinik,
beren sendian ez dago iñor
ezer an ez dakianik;
orrexegaitik euzkotar danok
Bera itun ikusirik,
gertuz on bear Bera jagoten
galdu ez dagian bizirik.

2

Alderdi larrei sortzeagaitik
gabilz nik uste nasturik,
bijen bitartin Euzkal-Erria
dago begiak bustirik;
Batasuna oiñ lortzen ez bada
danok gogoz ausnarturik,
alperrik izan legike gero
eitea LAN damuturik.

3

Suzko beraunez eta lerkaiaz
zertzuk eingo dira lortu,
ilketak eta zaurituk sendo
ziur ziur orreik sortu;
oita-amaseiko guda, zitalaz
bear gara gogoratu,
danok ein daigun Batasun on bat
Euzkadi deiten Azkatu.

4

Alderdi edo «Partidu» batek
gure ez badau Alkartu,
esan legike lagun askotxoz
eiña dagola arrotu;
arrotasunak laguntasuna
eiten dau sarri ukatu,
eta ukatuz ibiliz gero
kaltiek nunbait agertu.

5

Demokratiko Alderdi danak
egon zaitezte batuten,
jakiña dago batasunetik
gagozala indartuten;
indarra dagon leku danetan
jokua dau irabazten,
irabaziaz ondoren gagoz
LEGE ZARRAK be lortuten.

6

Gu euzkaldunok zintzoz ba'gagoz
gure Euzkadi'n aldera,
aztu ez daigun bere Izkuntza
izatez dala EUZKERA;
GURE izkuntzak igoten badau
bere leku GOI MAILLERA,
Euzkal-Erriko biztanle danak
asi leikez ikastera.

7

Arrotzak edo atzerritarrak
sartuaz Euzkal-Errira,
sasoi artatik gure Izkuntza
sartu zan burrukaldira;
Euzkal-Errian arerioak
gaur egun be asko dira,
baiña Euzkera euzkal indarrez
elduko da NAGUSIRA.

8

Gure Izkuntza makal ikusiz
ez gaitezen atzeratu,
ainbeste urtez aginte zitala
egin dauskue pairatu;
Ikastolak oiñ geitxuten dauz da
euretara egin sartu,
euretan sartuz ta ikasiaz
EUZKERA beingoz bizkortu.

9

Auteskudeak Prantzia'kuek
eskoitarrak irabazi,
ipar-aldeko euzkaditarrai
Ikastolak galerazi;
orreik ez dira iñoiz izango
Euzkadi'ren ALDEZLARI,
kontuz emen be askoitarrakaz
nai ba'dogu AZKE bizi.

10

Emen bertsuek IRITXIZKUEK
euzkaldun askorentzako,
euki dagigun buruek ARGI
Euzkadiren alderako;
gero alparrik izango bait da
itzak besten aurkarako,
euzkaldun danok zintzoz landu ba
Euzkadi Azkatuteko.

AZPEITIA'TAR GOTZON'EK

ELEIZEA

VI PAULO'REN GOMUTAPENEZ

AITAREN AGURRA DA BETI AITA SANTUAREN ERIOTZEA ETA MUNDU GUZTIAN IZATEN DAU, ERAGIÑA, ORRELAN IZAN DA VI PAULO'RENA BE

Bai, dolumiñez dago mundua, batez be mundupo katolikuak.

Amabost urte Aita Santu'tzan egin ondoren, Erroma'ko bero aundiak orretara bultzatuta edo, uste aundirik ez genduala jakin genduan egun baten Aita Santuaren eriotzearen barria.

Dagonillaren seigarren eguna zan, Kristo'ren Antz-Aldatzearen eguna. Egun beretan antz-aldatu zen VI Paulo be. Betirako bizi barria jantzi eban, il-eziñen bizia.

MUNDUAREN AURREAN, LATERRI-ARTEAN, GIZON AUNDIEN AURREAN, AUNDI AGERTZEN ZAN VI PAULO ETA ORTIK SORTZEN ZAN MUNDUAREN AURERAPENEAN KRISTO'REN IRAKATSIAK SARTZEKO BIDE BAT

Nik ez dakit Kristo'ren ordezkariarentzat egokia dan ain aundi izatea. Ebanjelioa txikien alde agertzen da eta umeen antzeko txikiak izateko eskatzen dausku.

Baiña gaurko Eleiz-Erakundean Aita Santua Gizandien artean gizandi agertzen da.

Berak otseiñen otsein dala esaten dau, baiña itxura baten iñork ez leuke esango.

Bizitzan eta eriotzan, aundien artean aundi agertu da VI Paulo eta aunditasun orren barruan Eleizearen eta munduaren serbitzaille izan da. Ori ezin ukatu.

Aundia, munduko aundikien artean bake-bidea sortzeko.

Aundia, Afrika'n naiz Amerikan, naiz Asia'n, naiz Europa zarrean bere ikustaldiak egitera joan danean.

Aundia non nai izen ona ta ospea izan ditualako.

Aundia, urrutikuskiñean, irratietan, liburueten, izparringietan.

Aundia ikustaldiak artzean, naiz ta gure artekoen batzuk minduta etorri euren samintasuna agertzeko ta bere babesa eskatzeko ara joan ziranean. Aunditasun ori olakoetan kaltegarri gertatzen zan.

ELEIZEAREN BARRUTIK BEGIRATU EZKERO, PAULO AITA SANTUA AUNDI AGERTZEN JAKU MUNDUKO KATOLIKUEN AURREAN ETA KRISTO'REN ARTALDEAN

Iru milla gotzain, bakoitxa bere artaldearen buru ta arduradun eta artalde ta artzain guztien buru Aita Santua.

Mundu zabalean ainbeste eleiza, erakunde ta kristidau-talde eta guztietan dauka zerikusia aita Santuak.

Munduko eleizarik aundiena Erroma'n, eta axe Aita Santuarena, eta ondoan jauretxe ederra.

Kristo'ren Ordeko, Erroma'ko Gotzain, Sartaldeko Patriarka...

Jaunagandik artua dau ardura aundi ori, baiña orrelan bete bearrekoa ete zan? Ez ete dago eginbear aundi ori beteteko itxura apalagoko erarik? Kristo'k gura dauan modukoa ete da erakundea ala beste batzuk ete dira Ebanjelio-bideak. «Zorioneakoak txiroak» esateko egoera ona ete da ori?

IRAKASLE AUNDIA IZAN DA PAULO AITA SANTUA ETA IRAKASLETZA ORRETAN BERE ABOTSA MUNDU GUZTIAN ENTZUTEN DA, BATZUNTZAT ITZALGARRI, BESTE BATZUNTZAT AZTERGARRI

Aita Santua uts-eziña dala esan eban Vaticano'ko lenengo Eleiz-Batzarrak, eta alan sinisten dogu.

Eta uts-ezin lez, Irakasle aundi lez agertu jaku Paulo Aita Santua.

Gai guztietan munduak jakin gura izan dau bere irakatsia, naizta gero azterpen zorrotza ta kritika gogorra egin.

Geuri be, ezin ukatu, bere irakatsiak beti ez jakuz atsegin izan beti ontzat eta egitzat artu ba'doguz be.

«Errien Aurrerapena» deritxon agiria txalogarri lez artu genduan esaterako, «Giza-Bizitza» deritxona, ostera, geiago aztertu dabe eta erantzupen gogorragoa izan dau gure artean.

«Zure anaiak sendotu egizuz» Pedro'ri esan eutsan jaunak, zeregin aundia ipiñi eban aren gaiñean.

Eta, azkenez, aldakuntza aundiak egin ditu Eleizan VI Paulo'k. Aundiagoak egingo zituan al izan ba'eban. Beteko al dau urrengoak arek egin barik itzi dauana. Etorriko al jaku gaur bear dogun lako Aita Santu egokia!

OLAZAR

PELI ALDAZABALEN 16'gn IDATZ-SARIKETA

Ain euskalzale ta mendigoizale izan zan Aldazabal tar Peli Eibartarra, il zanean, diruren batzuk itzi ebazan berak ainbeste maite eban tokian, Arrate'n, euskeraren alde zerbait egiteko. Onelan eta gizon oneri esker idatz-sariketa au jaio zan umetxoentzat, guda-ostetik lenengoz egin zana. Amasei urte oneitan beste gizon jator bat, Idoiaga'tar Andoni, Peli'ren adizkide aundia, arduratu da Aren asmoak egi biurtu daitezan.

Baña Andoni gugaz dago eta berak baste iñork baño obeto azalduko dausku aurtengo idatz-sariketea zelakoa izango dan.

—Andoni, zergaitik arduratu ziñan sariketa onetzaz?

—Peli zana oso adizkide aundia neban eta bera il zanean diru pixka bat laga eban Arrate'rako, euskeraren alde zeozer egiteko eta bera eiztari aundi bat zan ezkero baita eper eta koneju pare bat be Arrate'ko mendietan botatzeko.

—Orain arte noiz eta zelan egin dozue euskerazko sariketa au?

—Ba orain arte gitxi gora-bera udabarriko igande batean egin dogu.

Sariketa onetan Euskalerri osoko gaztetxoak parte artu dabe (euren artean Kili-Kilitar askok).

Goizeko bederatzietarako Arrate'ra etorten ziran, Peli'ren animaren alde meza bat entzun ondoren, Arrate'ko landetan sariketa egiten genduan, alde batetik nagusiak, 11 urtatik 14 urtera, eta bestatik txikerrak 7 urtatik 10 urtera.

Gero umeen jolasak eta dantzak izaten ziran eta bien bitartean epaimakoak idazlanak (eunetik gora) zuzentzen ebezan.

Ordu bietan sariak emoten genduzan bizikletak, josteko makiñak, kañaberak, patiñak, konpaskutxak, karabinak, plantxak eta abar, parte artzen eben ume guztiak sari bat jasotzen eben.

Sariak emon da gero bazkari bat eta bazkalondoan bertsolariak eta txistulariak jendeari dantzan eragiteko.

—Talderen baten laguntasuna izan dozue?

—Bai, Kili-Kili taldeak beti lagundu dausku lan onetan eta asko gañera.

—Aurten be egingo dozuena ba'dakit baiña gauza barri bat egin gura dozue ezta? Itz baten apurtxu bat sariketea gaurkotuz eta onelako garrantzi aundiko sariketa bat bear dan bezela egin, ezta onelan?

—Bai, egia esango dautzut. Gero ta ume geiago datorkuz sariketara ta naiz eta epaimakoak asko izan, ordu batzutan idazlan guztiak zuzentzeko ez dogu astirik izaten, au dala ta aurten beste era batera antolatu dogu.

—Ta zelan konponduko zorie ba?

—Begira, sariketa au beste urtetan bezela Euskalerri osorako izango da, talde bi egongo dira, bata 7 urtetik 10'era eta bastea 11'tik 14'ra. Gaia, bakoitzak gura dauana, askatasun guztiaz, ori bai euskal-gai bat izan bear da edo Aberria, edo euskerea, erri-kirolak, gaurko jazoerak, euskaldunen siñismena ta abar. Idazlanen luzaera «folio» batetik «folio» bira alde bietatik idatzita.

Idazlan au gaztetxoak euren etxeetan edo euren ikastoletan egingo dabe eta gero zuzenbide onetara bialdu bear dabe:

Euskera Lagunak
Apartado 321
Eibar

Idazlanak bialtzeko epea urrillaren 8'an amaitzen da.

—Idazlanak ze euskalkitan egin bear dira?

—Edozein euskalkitan, naiz bizkaieraz, naiz lapurderaz, naiz batuaz, naiz gipuzkeraz danak onartuak izango dira.

—Ederto, ta umetxoak idazlanak bialdu ta gero zer jazoko da?

—Epaimaikoak idazlan guztiak irakurri ondoren ,100 idazlan onenak aukeratuko dabez eta urrillaren 22'an, igandez, aukeratuak izango diran eun gaztetxo onek Arrate'ra joango dira, antxe bartan beste idazlan barri bat egin daien, eta urrengo igandean Eibar'ko antzoki edo zine batean sariak bananduko doguz.

—Sariak ugari izango dira?

—Bai urtero bezela ta asieran aitatu dautzudazanak eta alegiñak egingo doguz, esate baterako iru milla umek idazten ba dabe, danei saritxo bat emoteko ta baita Kili-Kilirako arpidetza ere ziur asko.

—Andoni, gura dozu beste zerbait esan?

—Bai, Euskalerriko ume guztiai dei egiten dautset sariketa ontara idazteko ta bide batez eskerrak emoten dautsedaz lan au aurrera eroateko laguntzen daben guztiei, sariak emoten dabezan etxeei ta Kili-Kili taldeari.

—Eskerrikasko, Andoni, eta zorionak egiten dozun lanagaitik.

* * *

Eta zuek Euskalerriko gaztetxoak ba'dakizue zer egin bear dozuen:

Folio bat edo bi alde bietatik idatzi euskal-gai bateri buruz eta urrillaren 8'reko len emondako Eibar'ko zuzenbidera bialdu.

Zuetariko 100 onenak urrillaren 22'an beste idazlan bat egingo dozue Arrate'n eta urrengo igandean sariak bananduko dira Eibar'ko antzoki batean.

Zuen zain gelditzen gara. Aurrera mutillok!

ZANGRONIZ

ARRANTZALEAK

Lebatza ta bokarta (Bermio'tik)

LEBATZ-ZALEAK

OPOR-ZIOA.—Gure arratzale lebatz-zaleak, zortzi eguneko oporketea egin dabe. Maiatz-illearen 12'tik 20'ra ain zuzen be.

Oporketa ori egiteko, zioa billatu dabe euren artean.

Euren artean aurkitu daben zioa, auxe da: «Arrain-Bola» deritxon arrain-tresnak, eurak itxasoan jaurtirik arraintzan ziarduela, apurtu dautsezelako.

* * *

NORTZUK APURTZAILLEAK?—Sareak dandarrez dirala, urez-ondoan dabiltzezan itxasontzietako gidariak, eurak, arraintzararako lemadun diranak, ain zuzen.

Oneik apurtu dautsez arrain-bolak eta eurokaz gerturik egon diran arrain-tresnak, arrantzale lebatz-zaleak diñoenez.

* * *

MADRID'ERA.—Oneik Madrid'era, España'ko Uri-Burura, joan dira, ango agintariakaz berba egitera, euren naigabeak, arratzale lebaz-zaleen naigabeak aurkeztuz. Areek dana entzun dautse.

Eta euren naigabeen artean, au agertu dautse: «ARRAIN-KALA» guztiak, amu-arrainzaleak aurkitutako arrain-kalak dira.

* * *

AGIRIA BEAR.—Baiña arrantzaleak diñoenez, Madrid'eko agintariak agiririk ete dauken esan dautse.

Agiri ori Madrid'era eroaten ba'dabe, orduan izango dirala benetan zigortuak kala orreitan arrapatuko dabezan «dandarrezdun» itxasontzietako arduradun guztiak, bien bitartean ez.

* * *

Baita beste au be esan dautse arraintzale lebatz-zaleai: Kala-jagole izango dan itxasontzi ariña imiñiko dautsela euren etsai edo arerioak arrapatzeko.

Eta au bebai: arrantzale Labatz-zaleak arrapaten ba'ditue dandarrezkoak euren arrain-kaletan sareakaz lañean diarduela, bost milla ogerlekoko zigorra baiño aundiagorik ezin dautsela imiñi.

* * *

EZ POZIK, BAIÑA LANERA.—Oneik jakin ondoren, gure arrantale lebatz-zale trebeak, Madrid'etik ez dira etorri ados «konforme».

Madrid'etik etorri ondoren, batzartu ziran arrantzaleen anaidiko aretoan eta batzar orretan erabagi batzuk artu ondoren, asi dira barriro arraintzan.

Arrapatu dagiela asko.

BOKART-ZALEAK

ARRAINTZA ONA, DIRU GITXI.—Gure arrantzale bokart-zaleak, trebetasun guztiaz irauten edo jarraitzen dabe bokart-arraiñak arrapatuten.

Ondo edo aski arrapaten ditue, baiña zoritxarrez edo, saltza markea dauke aurtengo ekiñaldi onetan.

* * *

CANARIAS'ERA.—Onexegaitik, batzuk maiatz-goienean bokart-arrapatzea itzi eta Canarias'eko itxas-aldera joateko gertakizunak egiten geratu dira, emengo arrain-lekuetara urten barik, kaian.

Gelditzea egin daben batzuk, ariñen gertatu diranak, urten dauskue gure kaiatik esandako, Canarias'eko itxasalderantza.

Arraintza ona egin dagiela guztiak eta pozik izan daitezala.

Lebatz-zaleak errazoiz dagoz
baiña ori ezin lortu;
zergaitik ori gertatutzen dan,
bear gara gogoratu;
ludi onetan len da orain be
aberatsak diruz lotu,
orrexegaitik lebatz-zaleak
errazoiz ezin jabetu.

Bokart-zaleak bokarta sendo
baiña merkeegi saltzen,
sasoia baiño lenau gogaitu
bokarta arrapatuten;
atun arraiñaz asiak dagoz
gertakizunak egiten,
batzuek gertuz urten dirade
Canarias urretuten.

AZPEITIA'tar Gotzon'ek

EUSKERAZALEAK

Bizkaia'k bizlaieraz, Gipuzkoa'k gipuzkeraz, Lapurdi'k lapurdera'z... errialde bakoitzak beraren euskalkiz eta eraz itz egiten dogun euskerari odola edanik, azur-muiñak jan daroatsazan kapar iguingarriak ganeratu jakoz, amar urtez onantza, gure izkuntzari.

Etorriko diran amar urteetan oraingo au lako zaputz-aldi bat eta... Jaungoikoa lagun!

* * *

Ona emen kaparrak eta makarrak:

«Herrixkaktako hauzak beherat, ziutate eta kapitaletan poblazio densitatea gorakada alokatuan».

«Despidatzaren kontramanifestamena organizatzeko entrepresaren lokaletan asanblatu ziren».

«Pisu zentrokoen deklarapen fatsuak, mugiarazi zien kontrakolpeatzera».

«Identitatu gaberik inor pertsona ez masakratzeko, ez persegitzeko, ez detentzeko. Asanblada pleno bateten tratatu zuten akordio hori».

«Estatuto propioaren deretxo errealetan exklusiboa herriak du, etxeko kausa printzipaletan partaide izan eta parte artzeko».

«Positiboki dakigu ez duela libertari, edota anarkistazko edozein kalifikatibo theorikoki eta praktikoki errefusatuko».

* * *

Nire aldetik orain: Gaur egungo euskalerdera ala erdeleuskara honhen barrih belahunhaldi barriek jakin hahal dagien, hantxuras petxuharte hahundidun honbrek herohe hiskribularirik bagenduh, mas harriba hukusih ber hegin duzuhezan lakoh palabras dah frases ganbareha bete-beterik dot horahindiho.

LANDAJUELA'tar A'k

ZER DA

—Erromesa? Santutegirik santutegi, santuen maitemiñez dabillen gizona.

—Uzta? Lurrak urtean edo aldi baten emoten dauana.

—Lorratza? Norbait egon edo ibilli dan tokian izten dan ezaupidea.

—Eiza? Basa-piztiak arrapatzeko, gizonak egiten dauan lana, kazari-lana.

—Abeltzaiña? Ganadu edo abere aundien zaintzaillea.

—Andapara? Errotetara doan errekako ura gelditzen dan tokia. Erdel-berbea.

—Pairatu? Nekeak artu edo artu-azo.

—Gomutapena? Zerbait edo norbait gomutara, gogora, ekarteko alegiña. Oroipena.

—Jauretxea? Jaunen etxea. Palazioa.

—Erakundea? Gizarte-lan bat egiteko sortzen dan talde egokitua. Estruktura.

—Aztergarria? Onartu orduko zelakoa dan barrutik ikusi leiken gauzea.

—Oporra? Zergaitik edo agaitik lanik egiten ez dan aldia: Gaur euria da eta baserritarrak oporra dauke.

—Kaparra? Aramu-antzeko pizti txiki aginkalaria.

—Makarra? Argala, idargea.

LA EDITORIAL VIZCAINA, S. A.-BILBAO D. L.: 2.030 - 1977

EUSKERAZALEAK

ZER

Colón de Larreátegui, 14 - 2.º dcha. BILBAO-1

Olako eginbearrak artzera, oitu zaite. Urte bi igaro baiño len, lau laguntza barri.

Gauzetarako ikuspegi barria, artu-emonak izateko era barria eta geroak gaur eskatzen dauan laguntza-moltzo osotuagoa eskintzea aitatzen dogunean, geuk daukaguzan aurrerapen gurariai egitezko erantzuna emoteko baietza agertzen gagoz.
Esaterako, dana gertu daukagu eperako dirua ezarteko libretak izan daitezan.
Laguntza barria da ori eta laster emongo doguzan laguntza askoren artean, lenengoa.
Gure laguntzak zabaltze ta aldatze au, Bizkai'ko Aurrezki-Kutxak guztiontzat etorkizun ederrago bat egitea gura dauala adiazoteko bidea izango da.
Etorkizuna, geroa, gaur asi bear dogu.
Biar emen izango da.

BIZKAI'KO
AURREZKI KUTXA
Geroa, berton daukagu.